

30 lat minęło. Czy Gorzów miał strategię rozwoju na lata 1990-2020?

Zanim przystąpimy do określenia misji i wizji Gorzowa do roku 2050, musimy zorientować się skąd startujemy. Dlatego tak ważne jest jak najlepsze określenie w analizie wykonywanej przed opracowaniem strategii (SWOT) silnych i słabych stron. Wbrew pozorom nie jest to takie łatwe. W przedsiębiorstwie silne i słabe strony określa i na bieżąco weryfikuje rynek. Natomiast w przypadku miasta zrobienie takiego „zdjęcia” stanu obecnego, które pokaże fundamenty, na których można budować przyszłość i obnaży wszelkie rysy na tych filarach jest znacznie bardziej problematyczne. Każdy może indywidualnie ocenić to co w Gorzowie wartościowe i to czym nie powinniśmy się chwalić. Dla każdego z nas co innego może być ważne. Tym niemniej należy wykonać taką analizę, porównać różne punkty widzenia i wyznaczyć najbardziej obiektywną i uczciwą ocenę miejsca startu.

Możemy zacząć od analizy dokonań z poprzedniego okresu i ocenić, czy działania podejmowane w ostatnich 30 latach były planowane strategicznie i dokąd nas zaprowadziły. Sięgnąłem po niedawną publikację Gorzowskich Wiadomości Samorządowych nr 5 z lipca 2020 roku. Zostały one wydane pod hasłem jubileuszu 30-lecia samorządu terytorialnego oraz 763-lecia Miasta.

Znalazłem tutaj artykuł firmowany przez Władze Miasta pt. „Jak trzy dekady zmieniły miasto”. Autorzy napisali: „...Trzy dekady, w trakcie których powstało wiele inwestycji i idei, które poprawiły jakość życia, zmieniając zupełnie oblicze wielu polskich miast, w tym także Gorzowa...”.

Przedstawiono 18 najbardziej, zdaniem autorów, znaczących przedsięwzięć z lat 1990–2020. Czy te zaprezentowane projekty budzą podziw, czy zażenowanie rozwojem Gorzowa w ostatnim 30-leciu? Mam mieszane uczucia. Pomimo to, skoro tym właśnie się chwalimy, potraktuję to jako próbę określenia naszych podstaw do dalszego rozwoju.

Zaprezentowane projekty posegregowałem wg własnej i bardzo subiektywnej oceny wpływu i znaczenia dla mieszkańców.

Przedsięwzięcia, które poprawiły znacząco jakość życia mieszkańców i spowodowały, że w porównaniu z rokiem 1990 Gorzów jest zupełnie innym miastem:

- 1. Zachodnia obwodnica Gorzowa**
- 2. Trasa Średnicowa północna**

Wszystkich, którzy pamiętają z lat 90-tych lipcowo-sierpniowe korki pod Katedrą i karawany tirów ciągnące przez centrum Miasta, nie trzeba przekonywać, że były to dwie najważniejsze inwestycje ostatniego 30-lecia które pozytywnie wpłynęły na życie mieszkańców.

3. Centrum Sportowo-Rehabilitacyjne Słowianka

4. Bulwar w Gorzowie

W latach 90-tych, kiedy przestała działać „pływalnia” przy ulicy Jagiełły i odkryty basen na Walczaka, w ponad 100 tysięcznym mieście nie było miejsca do rekreacji sportowej. „Słowianka” dostarczyła pakietu usług niezbędnych dla mieszkańców. Podobnie było z Bulwarem nad Wartą. Było to pierwsze w pełni przemyślane i położone w malowniczym miejscu miejsce do rekreacji i odpoczynku na świeżym powietrzu. Na dodatek miejsce położone w zgodzie z marką Miasta „Gorzów przystań”. To, jak szybko zostały zagospodarowane nisze pod estakadą i zamienione w punkty gastronomiczne, które mieszkańcy zaczęli odwiedzać dowiodło, że projektodawcy trafili w sedno potrzeb Miasta. A w latach 90-tych było to obskurne targowisko z „mydłem i powidłem”. Bulwar został doceniony również poza Gorzowem, jako jedno z najlepiej wydanych środków unijnych, co stanowiło dodatkową pozytywną reklamę dla Miasta.

5. Stadion im Edwarda Jancarza

6. Filharmonia Gorzowska

W przypadku remontu Stadionu żużlowego, zapewne większość z nas zgodzi się, że z uwagi na sportowe preferencje gorzowskich kibiców i próby budowania sportowej promocji Miasta w oparciu właśnie o tą dyscyplinę, inwestycja jest ważna z punktu widzenia komfortu kibiców i postrzegania Gorzowa.

Druga z inwestycji spotyka się z mieszanymi uczuciami mieszkańców Gorzowa i wielu nie jest w stanie docenić pozytywnego wpływu filharmonii i efektów kosztów ponoszonych na jej funkcjonowanie. Nie chcąc spłycać tego tematu, mam nadzieję do niego wrócić i uzasadnić dlaczego uważam, że budowa i działalność jednej z 29 filharmonii w Polsce jest kluczowa dla rozwoju kultury w Mieście i podnosi rangę Gorzowa do miasta „ponad-powiatowego”.

7. Realizacja programu KAWKA

Bez wątpienia inwestycja o ogromnym znaczeniu dla jakości powietrza w centrum Gorzowa i dla ekologicznej świadomości mieszkańców. Dołożyłbym do tego również inwestycję zrealizowaną w Elektrociepłowni Gorzów – jedna z pierwszych w Polsce zamiana kotłów węglowych na gazowe. Nie do przecenienia szczególnie w okresach zimowych, kiedy wsłuchując się w wiadomości o miastach, w których są przekroczenia pyłów PM10 i PM2,5, nie słyszymy informacji o Gorzowie. Jedna z teorii mówi również o tym, że jakość powietrza ma pozytywny wpływ na ilość zachorowań i ich przebieg podczas infekcji CoVid19.

8. Budżet obywatelski

Byliśmy jednym z pierwszych miast, które zdecydowało się na planowanie wycinka budżetu w ścisłej współpracy z mieszkańcami. Budżet obywatelski się sprawdził i jego udział procentowy w budżecie Miasta powinien być systematycznie zwiększany. Pozwala to na odrywanie się od szalonych i nieprzeemyślanych czasami pomysłów polityków, które często powodują marnotrawienie naszych pieniędzy.

Nowoczesne narzędzia informatyczne pozwalają na włączanie mieszkańców w bezpośrednie planowanie wydatków Miasta w znacznie większym stopniu i współdecydowanie co tak naprawdę jest ważne dla rozwoju Miasta.

Przedsięwzięcia, które w części pełnią ważną funkcję, ale których nie należy przeceniać i uznać za przełomowe w rozwoju Miasta w latach 1990-2020:

9. Jakość infrastruktury drogowej i jej rozwój

10. Ścieżka nad Wartą (700 m)

11. Szlak dolnej Kłodawki

12. 57 km ścieżek rowerowych

13. Mieszkać lepiej

Powyższe inwestycje zapewne były potrzebne i większość z nich jest użytkowana i doceniana przez mieszkańców, ale przesadą jest „wrzucanie” bieżącej działalności operacyjnej władz Miasta (w tym wykonywanie remontów, wzbogacanie infrastruktury o elementy niezbędne) do grupy przedsięwzięć, które „...zmieniły zupełnie oblicze...Gorzowa”. Czy chcemy chwalić się przed światem, że w ciągu 30 ostatnich lat zbudowaliśmy 700-metrową ścieżkę nad Wartą albo wyremontowaliśmy 34 budynki mieszkalne i ...26 podwórek.

14. Wspólna promocja gospodarcza Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego...

Promocja czegokolwiek jest zawsze „tylko” i może być „aż” narzędziem. Wyjątkiem byłaby promocja, o niespotykanej dotychczas formie i nowatorska w skali co najmniej kraju. Wymienianie promocji jako przełomowego projektu dla Miasta może byłoby uzasadnione, gdybyśmy w najważniejszych inwestycjach i projektach z ostatnich 30 lat wymienili chociaż kilka, które mogły się wydarzyć i zostały zrealizowane tylko z powodu utworzenia i dynamicznego działania MOFu. Jednak tak nie jest. Może warto o tym mówić, ponieważ możliwe jest że Miejski Obszar Funkcjonalny tętni życiem a mieszkańcy o tym nie wiedzą, ale oznacza to, że jakością promocji również nie ma co się chwalić.

Projekty niezakończone, o nieznanym znaczeniu dla mieszkańców, z ograniczony zakresem funkcjonalnym i w związku z tym przeszacowane:

15. Przebudowa Kostrzyńskiej

O przebudowie ulicy Kostrzyńskiej mówi się od... 30 lat. Trudno jednak powiedzieć, że jest to kluczowa inwestycja, która na przykład zmniejszy korki w Mieście. Po prostu naprawiono nawierzchnię jednej ulicy, ale żeby robić z tego inwestycję 30-lecia – lekka przesada. Chyba że chcemy się chwalić kosztami jakie można było ponieść na zwykły remont drogi i niską sprawnością działania Zarządu Miasta i Radnych, która sprawiła że zwykła inwestycja drogowa zajęła nam 30 lat.

16. Zawodowcy w Gorzowie 2.0

Projekt trwa i nie można znaleźć twardych dowodów na to, że podniósł rzeczywiste kompetencje i umiejętności jego uczestników. Za blisko 16 milionów złotych zorganizowano szkolenia i kursy dla 4,5 tys. uczniów i 60 nauczycieli szkół zawodowych. Warto to ocenić jak już będą znane uzyskane wyniki oraz jakość, która powinna zostać zweryfikowana przez pracodawców, do których trafią uczestnicy tych szkoleń. Możliwe, że efekty byłyby większe i bardziej widoczne, gdyby projekt ten realizowano

przy działającym już Centrum Edukacji Zawodowej, jak zakładano. Na razie wygląda to jak jeden z wielu szkoleniowych projektów z dofinansowaniem unijnym z ładną nazwą, ale może raczej warto nagłośnić i chwalić się konkretnymi po zakończeniu projektu.

17. System zrównoważonego transportu miejskiego

Napisano, że jest to największy projekt komunikacyjny w powojennym Gorzowie. Na pewno najdroższy! Zerknijmy na mapę transportu miejskiego w Gorzowie. Po zakończeniu projektu będzie o jedno torowisko mniej (ulica Kostrzyńska) a żadnego nowego nie przybędzie. Cały projekt sprowadził się do zakupu nowych pojazdów i remontu torowisk. Czy podniósł jakość komunikacji miejskiej? Czy obniżył koszty jej funkcjonowania? Czy skrócił czas dojazdu z domu do pracy i z pracy do domu dla większości mieszkańców Miasta? Czy zachęcił do przesiadania się do komunikacji miejskiej? Czy polepszył jakość powietrza? Czy skrócił czas stania w korkach? Na takie pytania trzeba sobie odpowiedzieć i każdą odpowiedź oszacować, zanim wyda się ponad 200 mln złotych na jakąkolwiek inwestycję w jakimkolwiek mieście. Możliwe, że kula leciała tak długo, że trafiła w inny płot niż ten, w który pierwotnie celowano a nowymi tramwajami, z uwagi na nieprzystosowanie tras tramwajowych do strumienia podróżnych (gdzie indziej mieszkamy i pracujemy w porównaniu z rokiem 1990), będzie wożona coraz większa ilość pustej przestrzeni.

18. Centrum Edukacji Zawodowej i Biznesu

Miała to być perełka. Jeden z projektów ponadregionalnych, o które tak trudno w Gorzowie. Kiedy przygotowywano projekt tego przedsięwzięcia około 10 lat temu, przewidywano utworzenie zupełnie nowego i nowoczesnego zespołu szkół technicznych Gorzowie. Połączenie w jednej szkole edukacji mechanicznej, elektrycznej, elektronicznej i informatycznej. Utworzenie zupełnie nowych kierunków kształcenia zawodowego. Coś na kształt Technikum Nowoczesnych Technologii w Kleszczewie. Od początku pewne wątpliwości budziło, czy powinno się to robić w starych ruinach szpitala przy ulicy Warszawskiej. Wiedzano przecież że, znaczną część kosztów projektu pochłonie „grzebanie się” w starych budynkach o wątpliwym stanie technicznym i co szczególnie ważne teraz w okresie pandemii, nie mniej wątpliwym stanie sanitarnym i epidemiologicznym. Taniej byłoby wybudować od nowa, tak jak to zrobił np. Kostrzyn nad Odrą kilkanaście lat temu. Uznano jednak, że możliwość rewitalizacji centrum miasta, niejako przy okazji, jest również wartością tego projektu. Czas mijał a początkowe koszty ok. 50 mln zł z dofinansowaniem w wysokości 50% pęczkowały. Obecnie projekt jest dofinansowany jedynie w około 20% całkowitej wartości (ok. 120 mln zł) ze środków unijnych. Jednocześnie 80% całej inwestycji to roboty budowlano-instalacyjne, których wartość bardzo zdrożała w ostatnich latach, a które nie wnoszą nic do wartości edukacji w Gorzowie. Czyli w uproszczeniu: budynki przy Warszawskiej remontujemy za swoje (zadłużamy się), a na część edukacyjną dostaniemy dofinansowanie. Meritum projektu i potrzeba budowania nowoczesnej edukacji technicznej na miarę XXI wieku w Gorzowie okazały się mniej ważne niż prace budowlano-remontowe. Wszystko wskazuje na to, że w zabytkowym kompleksie powstanie zwykły Zespół Szkół Budowlano-Mechanicznych. Otwarte pozostaje pytanie, co jeszcze możemy zrobić, przed otwarciem CEZiB, żeby powstała średnia szkoła techniczna z kierunkami kształcenia i modelem edukacji wyprzedzającym teraźniejszość?

Zapewne czytelnicy mogą mieć odmienny pogląd na to, jak ważne i przełomowe są poszczególne projekty, którymi chwala się władze miasta. Może dostrzegacie Państwo inne osiągnięcia którymi warto się chwalić, a których nie zauważono. Zachęcam do dzielenia się tą wiedzą na profilu FB @Gorzów2050.

Nie zmienia to jednak faktu, że 18 wątpliwej jakości projektów, którymi chwala się władze Miasta to mało jak na ogromne przemiany społeczne, gospodarcze i technologiczne, które nastąpiły na całym świecie w okresie ostatnich 30 lat. I dlatego dzisiaj nie szcycimy się tym „dokąd doszliśmy” i jakie sukcesy osiągnęliśmy w ostatnich 30 latach, ale kilkunastoma wyrwanymi z kontekstu inwestycjami. To konsekwencja między innymi braku spójnej strategii rozwoju miasta w latach 1990–2020.

Razi wręcz fakt, że Miasto, które jest położone 50 km od granicy, nie szcyci się żadnym projektem transgranicznym zrealizowanym w ramach programów polsko-niemieckich na które pozyskuje miliony Euro. Tym bardziej, że bez żadnych wątpliwości w latach 1990–2020 w obszarach transgranicznych nastąpiły ogromne zmiany. Chociażby to prowokuje do zadania pytania, czy rzeczywiście położenie Gorzowa blisko granicy jest jego mocną stroną i czy potrafimy to odpowiednio wykorzystać?

Zachęcając do intensywnej pracy nad opracowaniem Strategii Rozwoju Gorzów 2050 mamy nadzieję, że my, albo nasze dzieci będą mogły z większą dumą podejść do opisu przedsięwzięć, które uda się zaplanować i zrealizować dla Gorzowa i Gorzowian w ciągu kolejnych 30 lat, czego Państwu i sobie życzę.

Stowarzyszenie Lubuska Sieć Innowacji, odpowiadając na zaproszenie Zarządu Miasta, chętnie włączy się w prace nad Strategią Rozwoju Gorzowa. Członkowie Stowarzyszenia, wyrazili chęć uczestniczenia w tych działaniach, w zakresie swoich kompetencji zawodowych, w formie wewnętrznych konsultacji oraz publikacji materiałów własnych, mogących pomóc w opracowywaniu poszczególnych elementów Strategii.

Dziękujemy wszystkim z Państwa, którzy już włączyli się aktywnie w prace nad elementami Strategii Gorzów 2050. Rozpoczynamy organizowanie spotkań osób, które zgłosiły chęć wzięcia udziału w tych pracach. Zachęcamy do aktywnego uczestnictwa w dyskusji nad opracowywaniem Strategii Rozwoju Gorzowa Wielkopolskiego. Udostępniamy profil FB @Gorzow2050 i zapraszamy do dzielenia się na nim swoimi pomysłami i uwagami.

Piotr Gramza

Lubuska Sieć Innowacji